

KEMENTERIAN PEMBANGUNAN
KERAJAAN TEMPATAN

GARIS PANDUAN PERANCANGAN TEMPAT PERKUBURAN ISLAM

PLANMalaysia

Perancangan Melangkaui Kelaziman
Planning : Beyond Conventional

Jabatan Perancangan Bandar dan Desa
Kementerian Pembangunan Kerajaan Tempatan

© Hakcipta

Jabatan Perancangan Bandar dan Desa (PLANMalaysia)
Kementerian Pembangunan Kerajaan Tempatan

Hakcipta Terpelihara

Mana-mana bahagian dalam garis panduan perancangan ini tidak boleh diterbitkan semula, disimpan dalam cara yang boleh dipergunakan lagi, ataupun dipindahkan dalam sebarang bentuk, sama ada dengan cara elektronik, gambar rakaman dan sebagainya tanpa terlebih dahulu mendapat kebenaran bertulis daripada penerbit.

Diterbitkan oleh:

Jabatan Perancangan Bandar dan Desa (PLANMalaysia)
Kementerian Pembangunan Kerajaan Tempatan,
Blok F5, Kompleks F, Presint 1,
Pusat Pentadbiran Kerajaan Persekutuan,
62675 PUTRAJAYA, MALAYSIA

 03-8091 0000

 www.planmalaysia.gov.my

Garis Panduan Perancangan **TEMPAT PERKUBURAN ISLAM**

Pemberitahuan

Garis panduan ini telah diluluskan oleh Jawatankuasa Perancangan dan Pembangunan (JPP) PLANMalaysia Bil. 3/2023 pada 19 Jun 2023.

Garis Panduan Perancangan Tempat Perkuburan Islam ini akan menggantikan Garis Panduan Perancangan Tanah Perkuburan dan Krematorium (GP010-A) yang diterbitkan pada tahun 2011. Pelaksanaan dan penguatkuasaan kepada garis panduan ini perlu selaras dengan rancangan pemajuan yang sedang berkuatkuasa di sesuatu kawasan Pihak Berkuasa Tempatan.

Garis Panduan ini hendaklah dibaca bersama dengan rancangan pemajuan yang sedang berkuat kuasa serta mana-mana peruntukan/garis panduan yang ditetapkan oleh agensi Kerajaan Persekutuan, Pihak Berkuasa Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan.

ISI KANDUNGAN

1.0	PENDAHULUAN	1
1.1	Tujuan Garis Panduan	1
1.2	Latar Belakang Garis Panduan	1
1.3	Dasar dan Perundangan Kawasan Perkuburan	2
1.4	Skop Garis Panduan	3
1.5	Definisi Tempat Perkuburan	3
2.0	PRINSIP-PRINSIP PERANCANGAN	4
3.0	GARIS PANDUAN UMUM (GPU)	5
GPU 3.1	Perancangan Tapak	5
GPU 3.2	Kawalan Lalu Lintas	8
GPU 3.3	Keperluan Ruang	9
GPU 3.4	Konsep Tempat Perkuburan Islam	11
GPU 3.5	Alternatif Kaedah Perkuburan Semasa dan Masa Hadapan	13
4.0	GARIS PANDUAN KHUSUS (GPK)	17
GPK 4.1	Garis Panduan Tempat Perkuburan Islam	17
5.0	MEKANISMA PERANCANGAN	21
6.0	PENUTUP	23
7.0	LAMPIRAN	24

SENARAI JADUAL

Jadual 1 :	Jadual Saiz Ideal Tempat Perkuburan Bagi Sebuah Perbandaran	9
Jadual 2:	Jadual Saiz Ideal Tempat Perkuburan Islam Bagi Sebuah Perbandaran	17

GLOSARI

PBN	- Pihak Berkuasa Negeri
PBT	- Pihak Berkuasa Tempatan
PBPT	- Pihak Berkuasa Perancang Tempatan
PTP	- Pesuruhjaya Tanah Persekutuan
PTG	- Pejabat Tanah Galian
PTD	- Pejabat Tanah dan Daerah
LCP	- Laporan Cadangan Pemajuan
KM	- Kebenaran Merancang
OSC	- <i>One Stop Center</i> (Pusat Setempat)
Akta 171	- Akta Kerajaan Tempatan 1976
Akta 172	- Akta Perancangan Bandar dan Desa 1976
GPP	- Garis Panduan Perancangan
PLANMalaysia	- Jabatan Perancangan Bandar dan Desa
RIBI	- Rumah Ibadat Bukan Islam
JK RIBI	- Jawatankuasa Rumah Ibadat Bukan Islam
OKU	- Orang Kurang Upaya
CPTED	- <i>Crime Prevention Through Environmental Design</i>
CCTV	- <i>Closed-Circuit Television</i>
TLK	- Tempat Letak Kenderaan
CCC	- Perakuan Siap dan Pematuhan

PENDAHULUAN

1.1 Tujuan Garis Panduan

1.2 Latar Belakang Garis Panduan

**1.3 Dasar dan Perundangan Tempat
Perkuburan**

1.4 Skop Garis Panduan

1.5 Definisi Tempat Perkuburan

1.0 PENDAHULUAN

1.1 Tujuan Garis Panduan

Tujuan Garis Panduan Perancangan (GPP) Tempat Perkuburan Islam disediakan adalah untuk:

- Menambahbaik GPP sedia ada dengan mengambil kira keperluan semasa masyarakat dan pembangunan akan datang;
- Memberi panduan kepada Pihak Berkuasa Negeri (PBN), Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dan agensi-agensi teknikal yang berkaitan dengan penyediaan tempat perkuburan Islam dalam rancangan pemajuan dan permohonan kelulusan Kebenaran Merancang; dan
- Menjadi sumber rujukan utama bagi penyediaan tempat perkuburan Islam di kawasan pembangunan padat dengan penerapan amalan terbaik dan kaedah pembangunan yang selamat dan inklusif.

1.2 Latar Belakang Garis Panduan

Tempat perkuburan adalah salah satu kemudahan asas yang penting dan perlu diambil kira penyediaannya seperti kemudahan masyarakat yang lain. Peningkatan penduduk yang tinggi dan trend perbandaran yang semakin pesat menyebabkan keperluan tempat perkuburan juga semakin meningkat. Rebakan pembangunan dan aktiviti perbandaran menyebabkan kekangan tanah bagi kegunaan tempat perkuburan.

Kajian pertama bagi GPP Tanah Perkuburan Islam dan Lain-Lain Agama pernah dijalankan pada tahun 1997 manakala semakan semula GPP pula telah dijalankan pada tahun 2011 dengan mengguna pakai nama GPP Tanah Perkuburan dan Krematorium (GP010-A).

Oleh itu, Garis Panduan Perancangan Tempat Perkuburan Islam adalah bertujuan untuk menggariskan alternatif perancangan tempat perkuburan Islam bagi menangani isu-isu semasa.

Tahun 1997

**Garis Panduan
Perancangan Tanah
Perkuburan Islam dan
Lain-lain Agama**

Tahun 2011

**Garis Panduan
Perancangan Tanah
Perkuburan dan
Krematorium (GP010-A)**

Tahun 2023

**Garis Panduan
Perancangan Tempat
Perkuburan Islam**

1.3 Dasar dan Perundangan Perancangan Tempat Perkuburan

Dasar dan Perundangan Perancangan Tempat Perkuburan

Akta Perancangan Bandar dan Desa, 1976 (Akta 172)

- Kemudahan tempat perkuburan Islam hendaklah diambil kira dalam penyediaan rancangan pemajuan (Rancangan Struktur dan Rancangan Tempatan) dan semasa kelulusan pecah sempadan serta kelulusan pelan susunatur. Di dalam permohonan di bawah Seksyen 21A, Akta Perancangan Bandar dan Desa, 1976 (Akta 172), Laporan Cadangan Pemajuan (LCP) hendaklah disediakan dengan mengambil kira kepentingan awam.
- Berdasarkan akta ini maka dasar pelaksanaan bagi tempat perkuburan adalah seperti berikut :
 - i. Setiap rancangan pemajuan atau projek pembangunan perlu memperuntukkan keperluan tempat perkuburan Islam dan kemudahan lain, merezab danewartakan dengan menggunakan kaedah yang sesuai berasaskan piawaian perancangan;
 - ii. Tempat perkuburan baharu perlu dirancang dengan lokasi dan akses yang sesuai.

Akta Kerajaan Tempatan 1976 (Akta 171)

- Akta Kerajaan Tempatan, 1976 (Akta 171) di bawah Bahagian XI, di antaranya telah memperuntukkan:
 - i. Pihak Berkuasa Tempatan boleh mengadakan tempat yang sesuai dalam atau di luar kawasan Pihak Berkuasa Tempatan itu untuk digunakan sebagai tempat perkuburan dan hendaklah membuat peruntukkan yang wajar bagi tujuan penyelenggaraan;
 - ii. Kuasa Pihak Berkuasa Tempatan boleh memerintahkan supaya tempat perkuburan atau mana-mana bahagiannya itu ditutup bagi keadaan perkuburan yang boleh mendatangkan bahaya kepada kesihatan orang yang tinggal di kawasan sekitarnya.

1.4 Skop Garis Panduan

Garis panduan perancangan ini memperincikan aspek-aspek berkaitan dengan prinsip perancangan, garis panduan umum dan garis panduan khusus bagi tempat perkuburan Islam, tempat perkuburan bertingkat dan penggunaan semula tempat perkuburan serta mekanisme pembangunan bagi menambah baik proses perancangan penyediaan tempat perkuburan Islam. Perancangan komponen ini mengikut saiz tadahan penduduk di samping mengekalkan keharmonian guna tanah kawasan persekitaran.

1.5 Definisi Tempat Perkuburan

Tempat perkuburan merujuk kepada tempat di mana jasad manusia ditanam.

Tempat Perkuburan Islam

Tanah Perkuburan Raudahtul Sakinah, Kuala Lumpur

- Tempat perkuburan Islam ialah tempat untuk mengebumikan orang-orang Islam yang meninggal dunia ke dalam tanah. Ia juga dikenali sebagai Pusara.

Penggunaan Semula Tempat Perkuburan Lama

- Penggunaan semula tempat perkuburan merupakan inisiatif bagi mengoptimumkan penggunaan tanah pada masa akan datang;
- Kaedah ini digunakan berdasarkan beberapa keperluan terdesak serta bergantung kepada tempoh masa tempat perkuburan tersebut. Tapak perkuburan lama akan digali semula untuk kegunaan tapak perkuburan baru.

Antara aspek penting yang terkandung dalam garis panduan ini adalah seperti berikut;

- i. Pengukuhan perancangan dan pengurusan bagi penyediaan tempat perkuburan Islam;
- ii. Penambahbaikan konsep perkuburan yang mesra alam; dan
- iii. Panduan dan kawalan terhadap perancangan tapak tanah.

Tempat Perkuburan Bertingkat

Tanah Perkuburan Jamiul Badawi, Pulau Pinang

- Tempat perkuburan bertingkat ialah alternatif pengebumian yang diamalkan oleh orang Islam di mana tempat perkuburan sedia ada yang sudah padat ruang pengebumian dan di timun tanah di atas tempat perkuburan berkenaan secara berperingkat

**PRINSIP – PRINSIP
PERANCANGAN**

2.0

PRINSIP – PRINSIP PERANCANGAN

Terdapat lapan prinsip-prinsip perancangan yang digunakan di dalam Garis Panduan Perancangan ini.

Mencukupi dan Sesuai

Perancangan dan pembangunan tempat perkuburan yang mencukupi dan sesuai dengan tuntutan agama, adat resam serta menyediakan aktiviti yang selaras dengan keperluan penduduk.

Kemudahsampaian

Perancangannya hendaklah dilengkapi dengan rangkaian jalan yang membolehkan kemudahan.

Keselamatan

Merancang peletakan tempat perkuburan yang bersesuaian dan selamat. Ia tidak membawa sebarang pencemaran kepada penduduk yang berada di kawasan berhampiran.

Harmoni

Memastikan persekitaran tempat perkuburan mewujudkan suasana harmoni dengan alam sekitar dan ekologi. Mempraktikkan 'Amalan Hijau' bagi menjamin persekitaran yang lestari, bersih dan selamat seperti penggunaan tenaga lebih cekap. Pengindahan landskap yang menarik untuk mewujudkan suasana yang tenang dan indah.

Bersih dan Indah

Memastikan tempat perkuburan sentiasa berada dalam keadaan bersih, indah, teratur serta lengkap dengan kemudahan sokongan seperti tempat letak kereta, tempat istirahat atau tempat menunggu.

Sistematik

Merancang keperluan tempat perkuburan yang mengambil kira keperluan jangka masa pendek dan panjang supaya lebih teratur dan mampan.

Toleransi

Mewujudkan kemudahan infrastruktur dan rangkaian pejalan kaki yang berciri 'hassle-free' dan 'barrier-free' untuk memudahkan pergerakan kanak-kanak, orang kurang upaya dan warga emas.

GARIS PANDUAN UMUM (GPU)

GPU 3.1 Perancangan Tapak

GPU 3.2 Kawalan Lalu Lintas

GPU 3.3 Keperluan Ruang

**GPU 3.4 Konsep Tempat
Perkuburan Islam**

**GPU 3.5 Alternatif Kaedah
Perkuburan Semasa
dan Masa Hadapan**

3.0

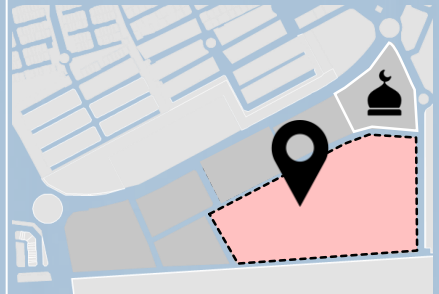
GARIS PANDUAN UMUM (GPU)

GPU 3.1

Perancangan Tapak

i. Peletakan Lokasi

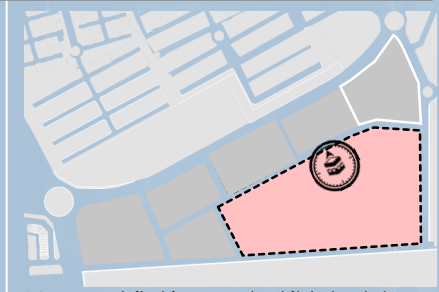
- Perletakan tempat perkuburan Islam digalakkan berhampiran dengan masjid untuk memudahkan pengurusan jenazah;
- Jarak di antara tempat perkuburan dengan kediaman hendaklah tidak melebihi 45 minit masa perjalanan atau 45 km jarak perjalanan atau mana yang kurang;
- Tapak-tapak baharu untuk tempat perkuburan sesuai jika ditempatkan di pinggir-pinggir kawasan pembangunan dan berhampiran dengan rumah ibadat;
- Tempat perkuburan baru Islam **tidak digalakkan** diletak di dalam:
 - a. Kawasan perdagangan, pentadbiran atau pusat bandar.

Perletakan tanah perkuburan Islam digalakkan berhampiran dengan Masjid

ii. Menghadap Kiblat

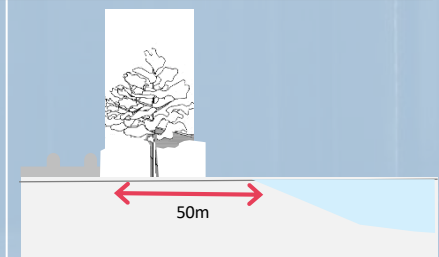
- Jenazah diwajibkan menghadap ke Kiblat atau kaabah (arah kedudukan Kiblat ialah $292^{\circ} 30'$). Bagi tujuan ini, tanah yang rata adalah paling sesuai.

Mengambil kira arah kiblat dalam perancangan tapak kubur.

iii. Kesihatan Umum

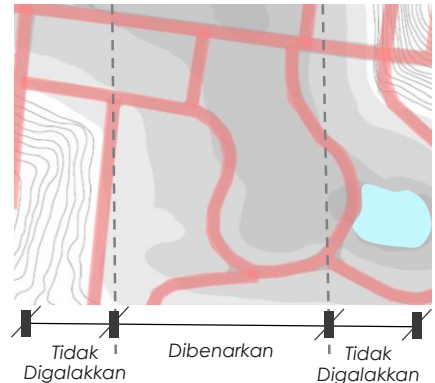
- Tempat perkuburan hendaklah diletakkan pada jarak berikut untuk mengelakkan pengaliran air dari kawasan perkuburan ke tempat-tempat tersebut dan menjejaskan kualiti air:
 - a. Sekurang-kurangnya 250m dari kawasan punca air;
 - b. Sekurang-kurangnya 50m dari saliran sungai, tasik, tanah lembap dan pantai; dan
 - c. Sekurang-kurangnya 10m dari sistem perparitan sedia ada termasuk perparitan pengairan kawasan pertanian.

Mengambil kira jarak sumber/ punca air berhampiran.

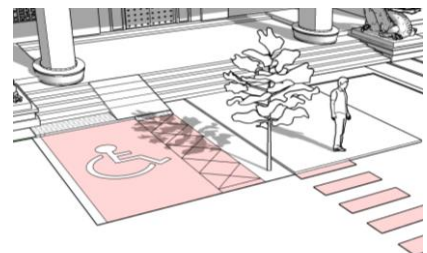
iv. Topografi dan Struktur Tanah

- Jenis tanah yang paling sesuai bagi tempat perkuburan ialah:
 - a. Tanah terbuka jenis porous yang mempunyai laluan air dan udara yang mudah dari semua arah bagi membantu proses pereputan mayat;
 - b. Sekurang-kurangnya pada paras 2 meter dari paras banjir bagi setiap pusingan 100 tahun; dan
 - c. Paras air di dalam tanah harus melebihi 2 meter di bawah permukaan bumi.
- Tempat perkuburan **tidak dibenarkan** dibangunkan di kawasan berikut:
 - a. Kawasan yang mudah banjir atau runtuh;
 - b. Kawasan yang kerap diancam hakisan seperti sungai dan laut;
 - c. Tanah berkecerunan melebihi 35 darjah dan tanah berketinggian melebihi 300m dari aras laut;
 - d. Tanah paya, tanah liat dan tanah jenis berbatu; dan
 - e. Kawasan bekas lombong kerana tanah ini adalah jenis tanah yang mudah mendap dan mengandungi paras air yang tinggi.

v. Keperluan Universal Design

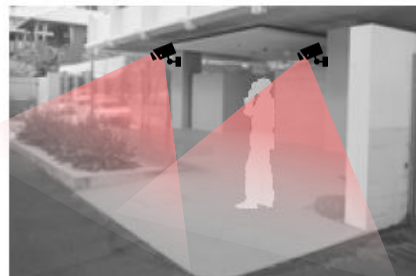
- Susun atur tapak hendaklah disediakan dengan memberi pertimbangan sepenuhnya kepada *universal design* supaya boleh diakses secara bebas halangan (*barrier-free*) dan selamat untuk semua golongan pengguna termasuk warga emas, kanak-kanak, wanita mengandung dan orang kurang upaya (OKU).
- Antara ciri-ciri elemen yang disarankan seperti:
 - a. Kemudahan *ramp* dilengkapi susur tangan;
 - b. Tandas OKU yang mempunyai kemudahan rel pemegang, pintu gelongsor, penggera keselamatan dan keperluan lain berciri spesifikasi OKU; dan
 - c. Tanda-tanda laluan yang berasaskan kepekaan dan kemudahan OKU yang lain.
- Penyediaan kemudahan ini hendaklah dirujuk bersama Garis Panduan Perancangan Reka bentuk Sejagat (*Universal Design*) 2011, (GP015-A).

Menyediakan tempat letak kenderaan OKU dengan ciri-ciri elemen yang disarankan.

vi. Keselamatan

- Aspek keselamatan perlu diberi perhatian dengan penerapan elemen fizikal reka kawasan perkuburan yang mampu mencegah kejadian jenayah;
- Antara ciri-ciri elemen yang disarankan dalam bangunan adalah:
 - a. Pencahayaan yang baik bagi meningkatkan pengawasan semula jadi;
 - b. Peralatan pencegah kebakaran dan alat pemadam api perlu disediakan kelulusan pihak Jabatan Penyelamat Bomba Malaysia;
 - c. Penyediaan sistem kawalan keselamatan bersepadu (CCTV).
- Penyediaan kemudahan ini hendaklah dirujuk bersama Panduan Pelaksanaan Pencegahan Jenayah Melalui Reka Bentuk Persekitaran (CPTED) 2011.

Pencahayaan yang baik.

vii. Papan Maklumat dan Tanda Arah

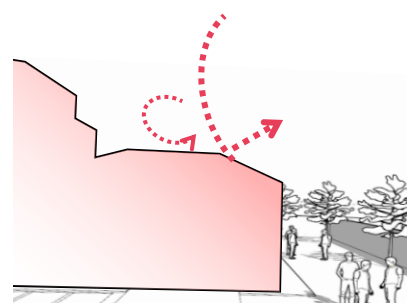
- Papan maklumat dan tanda arah hendaklah diletakkan di tempat pintu masuk utama dan di lokasi yang strategik bagi memberi pergerakan di dalam dan luar dengan selamat;
- Penyediaan maklumat yang menjelaskan kedudukan ruang, susun atur, fungsi ruang serta tatacara penggunaan kemudahan digalakkan.

Papan maklumat yang jelas.

viii. Pelaksanaan Elemen Hijau

- Pelaksanaan elemen hijau digalakkan dalam rancangan reka bentuk bangunan bagi memastikan pengurusan tenaga yang lebih cekap seperti penggunaan solar panel dan lampu solar;
- Reka bentuk bangunan hendaklah mewujudkan keselesaan dalam bangunan seperti:
 - a. Meninggikan siling bangunan, menyediakan ruang pengudaraan (*air-well*) dan halaman bagi menggalakkan pengudaraan semula jadi;
 - b. Menggalakkan pencahayaan melalui cahaya matahari dengan reka bentuk dinding menggunakan cermin atau *ventilation blocks* pada dinding bangunan;
 - c. Menanam tumbuh-tumbuhan pada permukaan mendatar dan menegak adalah digalakkan untuk mengurangkan kesan haba dan meningkatkan penyerapan karbon dioksida.

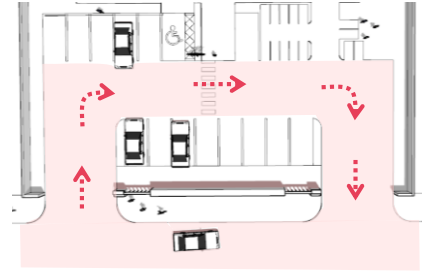

Pelaksanaan elemen hijau bagi bangunan pentadbiran.

GPU 3.2 Kawalan Lalu Lintas

i. Sirkulasi dan Jalan Keluar Masuk

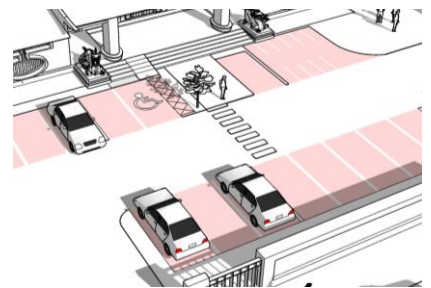
- Tempat perkuburan perlulah menyediakan sekurang-kurangnya satu jalan keluar masuk utama yang menghubungkan sistem jalan luaran dengan jalan dalaman.
- Akses tempat perkuburan hendaklah mampu menampung isi padu lalu lintas tanpa menimbulkan kacau ganggu dan kesesakan.
- Alternatif jalan keluar masuk juga digalakkan bagi mengurangkan kesesakan semasa hari perayaan.

Sirkulasi jalan yang jelas.

ii. Tempat Letak Kenderaan

- Tempat perkuburan perlu dilengkapi dengan tempat letak kenderaan yang mencukupi dan disediakan mengikut piawaian yang ditetapkan di dalam Garis Panduan Perancangan Tempat Letak Kenderaan 2018,(GP011-A);
- Penyediaan tempat letak kenderaan digalakkan secara *offstreet parking* bagi mengurangkan gangguan kesesakan lalu lintas;
- Peletakan tempat letak kenderaan Orang Kurang Upaya (OKU) hendaklah strategik dengan mengambil kira aksesibiliti ke pintu keluar atau masuk bangunan tersebut. Saiz minimum tempat letak kereta OKU sudut tepat adalah (3.6m x 6.6m).

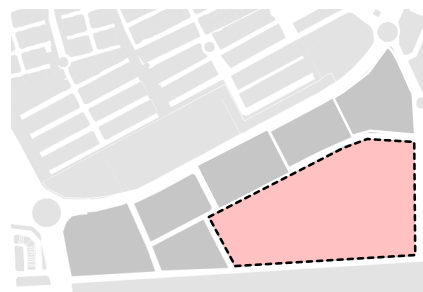

Penyediaan tempat letak kenderaan yang mencukupi.

GPU 3.3 **Keperluan Ruang**

i. Tadahan Penduduk Tempat Perkuburan

- Keperluan keluasan tempat perkuburan hendaklah berasaskan kepada pecahan komposisi penganut Islam dan kadar kematian di kawasan setempat.
- Kaedah pengiraan bagi tadahan penduduk untuk keperluan tempat perkuburan adalah seperti berikut:

$$C_t = P_t \times M_r \times S_z \times R_g$$

C_t = Tempat perkuburan pada tahun *t*
P_t = Jumlah Penganut unjuran
M_r = Kadar kematian
S_z = Purata saiz lot kubur*
R_g = **Tempoh masa** kubur digunakan semula

* Purata keluasan untuk satu lot kubur dianggarkan 8.36mp termasuk kemudahan sokongan dan landskap.

Contoh pengiraan:

Keluasan kawasan yang diperlukan untuk perkuburan Islam bagi setiap 1,000 penduduk adalah

$$C_t = 1000 \times 5/1000 \times 8.36 \times 30$$

$$= 1254mp$$

$$= 0.3 \text{ ekar bagi setiap } 1,000 \text{ penduduk atau } 3.0 \text{ ekar bagi setiap } 10,000 \text{ penduduk}$$

PBN boleh menetapkan dasar bagi nisbah keperluan keluasan tempat perkuburan di negeri atau Pihak Berkuasa Tempatan masing-masing berdasarkan kesesuaian lokasi setempat seperti kadar kematian yang berlainan di antara kawasan.

- Pecahan tempat perkuburan Islam dan lain-lain agama adalah berdasarkan jadual saiz ideal perbandaran yang dicadangkan seperti berikut:

Jadual 1: Jadual Saiz Ideal Tempat Perkuburan Bagi Sebuah Perbandaran

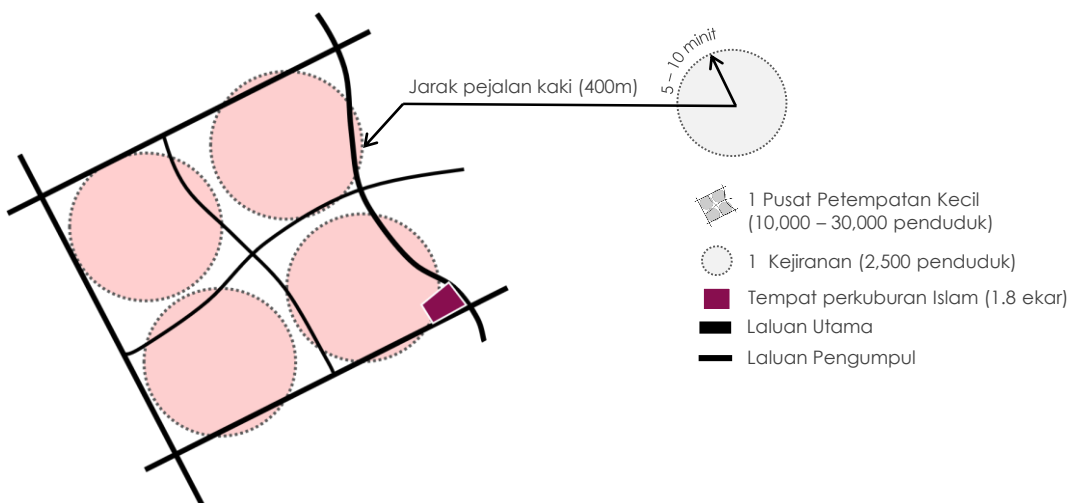
Hierarki Petempatan	Penduduk Keseluruhan	Keluasan yang perlu disediakan	Tanah Perkuburan Islam (60%)	Tanah Perkuburan Lain-Lain Agama (40%)
Pusat Petempatan Utama	30,001 – 100,000 orang	9.0 ekar – 30 ekar	5.4 ekar – 18 ekar	3.6 ekar – 12 ekar
Pusat Petempatan Kecil	10,000 – 30,000 orang	3.0 ekar – 9 ekar	1.8 ekar – 5.4 ekar	1.2 ekar – 3.6 ekar
Kawasan Kejjiranan	5,000 orang	1.5 ekar	0.9 ekar	0.6 ekar

ii. Modul Peletakan

- Penyediaan tempat perkuburan Islam hendaklah ditentukan berdasarkan kepada tadahan penganut di sesuatu kawasan mengikut hierarki petempatan;
- Dicapadangkan dua kejiranan bagi perbandaran baru mempunyai satu tempat perkuburan Islam iaitu seluas 0.9 ekar dan satu tempat perkuburan Islam berskala besar seluas 1.8 ekar bagi pusat petempatan kecil;
- Menyediakan satu ruang khas untuk tapak perkuburan bagi *unclaimed body* iaitu mayat yang tidak dituntut di Tempat Perkuburan berpusat/bersepadu.

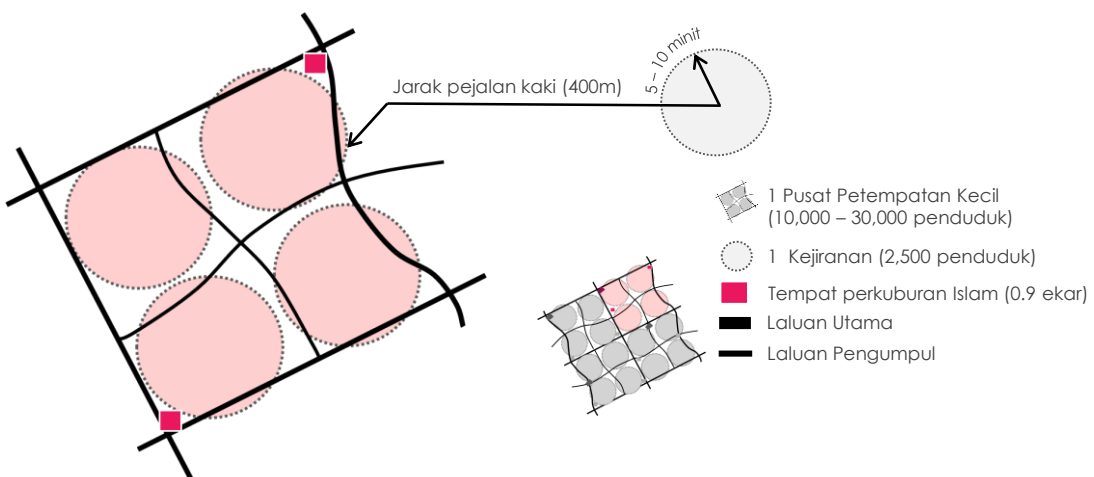
Modul Peletakan 1 (Berpusat/Bersepadu)

- Bagi setiap 10,000 orang penduduk, dicadangkan tempat perkuburan Islam berskala besar seluas 1.8 ekar bagi satu perbandaran

Modul Peletakan 2 (Berasingan)

- Bagi setiap 5,000 orang penduduk, dicadangkan tempat perkuburan Islam seluas 0.9 ekar bagi kawasan kejiranan.

GPU 3.4 Konsep Tempat Perkuburan Islam

i. Konsep Perkuburan *Raudhatul Sakinah*

Konsep Asas

- Tiga komponen utama diterapkan di dalam perkuburan dalam taman yang meliputi:
 - a. 80% adalah bagi tapak pengkebumian;
 - b. 14% rangkaian pejalan kaki;
 - c. 6% adalah tapak kemudahan infrastruktur dan pengurusan;
 - d. Sistem E-Pusara / GeoPusara;
 - e. Teknologi Hijau.
- Tapak pengkebumian di Raudhatul Sakinah dibahagikan mengikut blok-blok berukuran **120' (36m) x 160' (49m)** yang dipisahkan dengan siar kaki yang dihiasi dengan pokok-pokok renek;
- Landskap lembut (*softscape*) digalakkan terdiri dari pokok-pokok yang kurang kos penyelenggaraanya, berbau harum, daun berwarna dan rendang seperti cempaka hutan, melor, bunga cina, cempaka putih dan kemboja.

Rekabentuk Struktur

- Rekabentuk struktur atas kubur yang seragam juga dikawal oleh pihak pengurusan tempat perkuburan tersebut, namun jenis binaan boleh dipilih oleh waris sama ada binaan jenis *marble*, jubin ataupun *terrazzo*.

Teknologi Hijau

- Penggunaan lampu limpah solar dan lampu LED;
- Penggunaan *Solar Panel*.

Contoh: Tanah Perkuburan Raudhatul Sakinah, KL-Karak

Contoh: Tanah Perkuburan Raudhatul Sakinah, KL-Karak

ii. Pangkalan Data Lot kubur

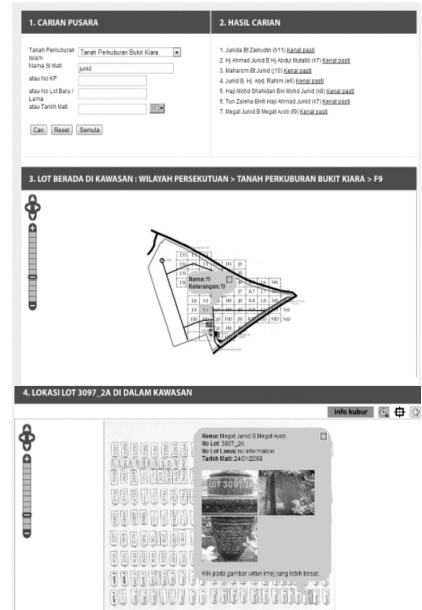
- Sistem *E-Pusara* dan *GeoPusara* merupakan antara alternatif yang berfungsi dengan baik sebagai laman carian bagi tapak perkuburan sediaada secara atas talian berbanding dengan kaedah pendaftaran dan pencarian lot kubur secara manual;
- Sistem ini menjadikan pengurusan tempat perkuburan sebagai *user-friendly* iaitu dengan membantu waris mengenalpasti lot pusara yang ingin diziarahi dengan hanya memasukkan maklumat tertentu sahaja.

Sistem *E-Pusara*

- Sistem pengkalan data yang mengandungi maklumat setiap jenazah yang dikebumikan;
- Sistem ini telah diguna pakai secara meluas di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur iaitu di semua Tanah Perkuburan Raudhatul Sakinah yang berada di bawah pengurusan Jabatan Agama Islam Wilayah Persekutuan (JAWI);
- Rekod dimasukkan oleh penyelaras perkuburan sebaik sahaja jenazah tiba di tempat perkuburan;
- Waris atau ahli keluarga terdekat juga boleh mengisi secara online sebelum pengebumian. Justeru, waris boleh membuat semakan terperinci selepas 30 hari dari tarikh pengebumian.

Sistem *GeoPusara*

- Sistem ini merupakan aplikasi mudah alih bagi pencarian plot-plot kubur. Aplikasi ini boleh dimuat turun di *google play store*;
- Sistem ini telah diguna pakai di Tanah Perkuburan Islam Kg. Melayu Kangkar Pulai, Johor Bahru;
- Ciri - ciri sistem *GeoPusara* adalah:
 - a. Fungsi navigasi ke plot kubur dengan menu carian pantas;
 - b. Membantu perekodan lokasi plot kubur beserta maklumat jenazah;
 - c. Alat pelaksanaan pengurusan kubur secara sistematik.

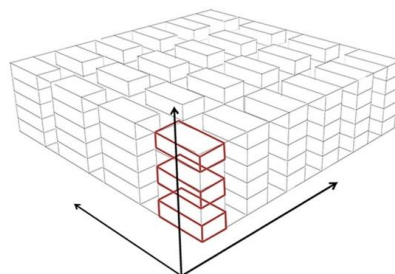
Contoh *E-Pusara* Jabatan Agama Islam Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur.

Contoh aplikasi *GeoPusara* Tanah Perkuburan Islam Kg. Melayu Kangkar Pulai, Johor Bahru.

i. Alternatif 1: Perkuburan Secara Bertingkat

- Asas pertimbangan pelaksanaan perkuburan bertingkat seperti berikut;
 - a. Tempat perkuburan sedia ada sudah penuh dengan jenazah yang disemadikan;
 - b. Kawasan bandar dan pekan yang mengalami kekurangan tanah;
 - c. Aras tanah yang rendah yang boleh menyebabkan berlakunya banjir;
 - d. Tidak menghalang sistem pengudaraan di kawasan persekitaran; dan
 - e. Mendapat persetujuan daripada pewaris.
- Pelaksanaan Tempat perkuburan bertingkat perlu mendapat kelulusan daripada Jawatankuasa Agama Islam Negeri sebelum dilaksanakan. (*Rujuk lampiran*);
- PBT hendaklah memaklumkan kepada pewaris mengenai pelaksanaan tempat perkuburan bertingkat sebelum kerja-kerja penambakan dijalankan;
- Tempat perkuburan bertingkat merupakan alternatif kepada orang Islam untuk menguburkan jenazah, dengan kaedah menimbun tanah di tempat perkuburan islam sedia ada yang sudah padat ruang pengebumian secara berperingkat-peringkat.

Contoh ilustrasi perkuburan bertingkat.

Rajah 1: Contoh Pelaksanaan Kubur Bertingkat di Tanah Perkuburan Islam Masjid Al Jamiul Badawi

Pembinaan struktur tembok penahan dan sistem saluran air bawah tanah di perkuburan sedia ada

Batu nisan tingkat 1 dan tingkat 2 yang diletak secara bersebelahan

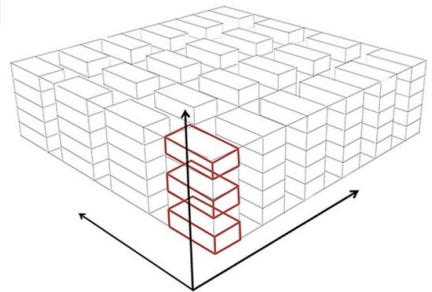
Konsep 'bucket railing' untuk mengangkut pasir dan tanah ke tapak kubur sedia ada.

Kedudukan tapak kubur Islam bertingkat

Ciri-Ciri Perkuburan Bertingkat

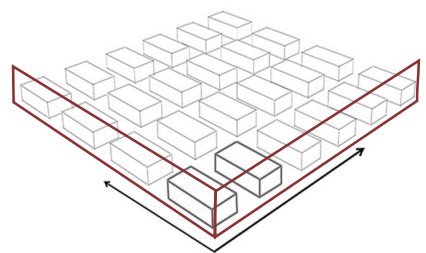
- Tanah di sesuatu tingkat hendaklah ditambak setinggi 4' (1.22m) atau 3' (1m) di atas kubur yang sudah penuh dengan jenazah yang disemadikan;
- Had ketinggian atau kedalaman maksimum tempat perkuburan adalah tiga (3) tingkat;
- Perkuburan bertingkat hendaklah dilaksanakan secara berperingkat-peringkat di mana :
 - a. Tanah kubur tingkat kedua dibina apabila tempat perkuburan sedia ada telah tepu dengan jenazah yang disemadikan; dan
 - b. Tanah kubur tingkat ketiga dibina apabila tapak perkuburan tingkat kedua telah tepu dengan jenazah yang disemadikan.
- Susunatur perkuburan bertingkat Islam hendaklah dirancang berdasarkan sistem modul, kemudahan awam, rizab landskap dan sistem sirkulasi.

Contoh susunan perkuburan bertingkat.

Kerja – Kerja Penambakan

- Sebelum kerja penambakan bagi pembinaan tempat perkuburan tingkat, sebuah tembok konkrit setinggi 4' (*minimum*) dan sistem perparitan hendaklah dibina terlebih dahulu di sekeliling tempat perkuburan sedia ada berdasarkan pelan kejuruteraan yang diluluskan;
- Jenis tanah yang sesuai untuk tujuan penambakan hendaklah sekurang-kurangnya 50% tanah merah jenis *topsoil* dan selainnya adalah tanah pasir;
- Konsep '*bucket railing*' merupakan di antara kaedah yang sesuai dan selamat untuk mengangkut tanah terus ke liang lahad kubur.

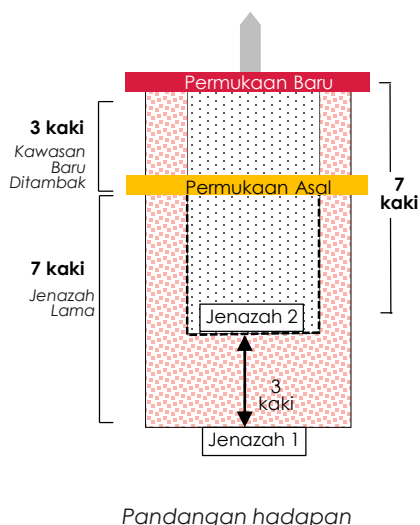
Contoh kerja-kerja penambakan perkuburan bertingkat.

Ilustrasi Perkuburan Bertingkat

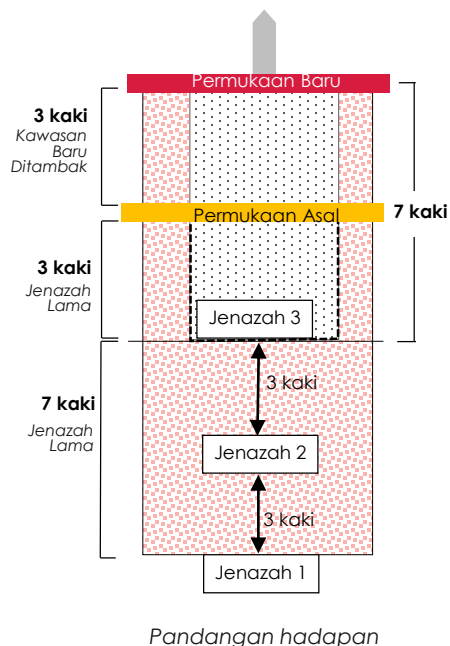
ALTERNATIF 1 : Perkuburan tingkat satu (1) iaitu tanah setinggi tiga (3) kaki tambak di permukaan tanah asal.

ALTERNATIF 2 : Perkuburan tingkat dua (2) iaitu tanah setinggi tiga (3) kaki tambak di permukaan tanah asal.

Tempat Perkuburan Bertingkat Semasa

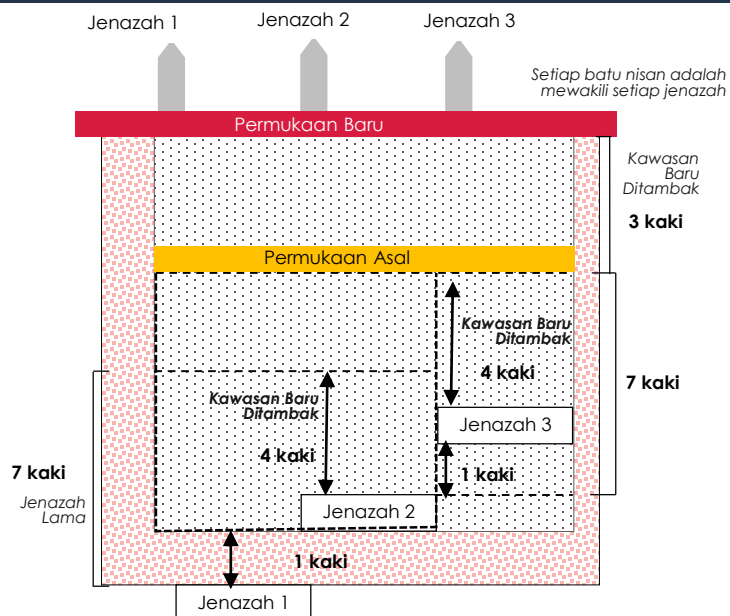

Tempat Perkuburan Bertingkat bagi Pembangunan Baru

ALTERNATIF 3 : Perkuburan alternatif ini adalah dikebumikan secara berperingkat (*staggered*) dan batu nisan adalah mewakili bagi setiap jenazah.

Tempat Perkuburan Bertingkat bagi Pembangunan Baru

ii. Alternatif 2 : Penggunaan Semula Tempat Perkuburan

- Secara umumnya, sesuatu tempat perkuburan tidak boleh digunakan semula sebelum 30 hingga 50 tahun mengikut keadaan tanah, selepas pengebumian terakhir, bagi memastikan mayat yang dikebumikan telah reput sepenuhnya;
- Penggunaan semula tempat perkuburan hanya dilakukan di kawasan yang amat mendesak sahaja. Sebelum ia dilaksanakan, PBT hendaklah mendapat persetujuan daripada pewaris jenazah/ mayat. Kaedah ini merupakan inisiatif bagi mengoptimumkan penggunaan tanah pada masa akan datang;
- Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Kali ke-61 yang bersidang pada 27 Januari 2004 telah membincangkan isu penggunaan semula tempat perkuburan. (Rujuk Lampiran);
- Teknik *Ground Penetrating Radar (GPR)* boleh digunakan semasa penggunaan semula tempat perkuburan ketika proses penggalian mayat bagi memastikan tiada mayat yang tertinggal. GPR boleh mendapatkan lokasi yang tepat dan pemetaan objek bawah tanah sebelum pemulaan kerja penggalian tanah.

Penggunaan semula kubur dibenarkan di kawasan yang amat mendesak.

GARIS PANDUAN KHUSUS (GPK)

**GPK 4.1 Garis Panduan
Tempat
Perkuburan Islam**

4.0

GARIS PANDUAN KHUSUS (GPK)

GPK 4.1

Garis Panduan Tempat Perkuburan Islam

i. Keluasan Tapak Mengikut Hierarki Petempatan

Kawasan Kejiranan

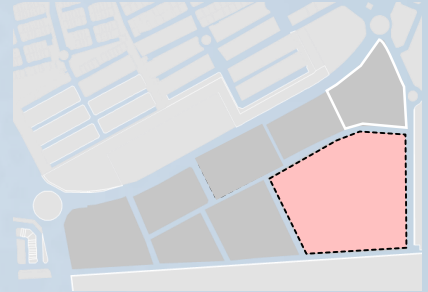
- 5,000 orang / 1.5 ekar;
- Diletakkan di antara 2 hingga 3 unit kejiranan supaya lebih ekonomik dan mudah diuruskan dengan tahap kemudahsampaian yang tinggi.

Pusat Petempatan Kecil

- 10,000 – 30,000 orang / 3.0 ekar – 9 ekar;
- Diletakkan di antara 2 hingga 3 kawasan kejiranan supaya lebih ekonomik dan mudah diuruskan dengan tahap kemudahsampaian yang tinggi

Pusat Petempatan Utama

- 30,001 – 100,000 orang / 9.0 ekar – 30 ekar;
- Diletakkan 20km dari pusat petempatan utama;
- Pelaksanaan perkuburan bertingkat, jika perlu.

Keluasan tempat perkuburan islam mengikut hierarki petempatan.

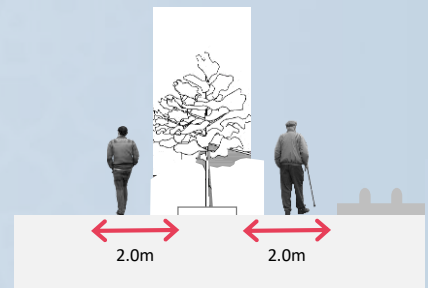
Jadual 2: Jadual Saiz Ideal Tempat Perkuburan Islam Bagi Sebuah Perbandaran

Hierarki Petempatan	Penduduk Keseluruhan	Keluasan yang perlu disediakan	Tanah Perkuburan Islam (60%)
Pusat Petempatan Utama	30,001 – 100,000 orang	9.0 ekar – 30 ekar	5.4 ekar – 18 ekar
Pusat Petempatan Kecil	10,000 – 30,000 orang	3.0 ekar – 9 ekar	1.8 ekar – 5.4 ekar
Kawasan Kejiranan	5,000 orang	1.5 ekar	0.9 ekar

Nota: Penyediaan tertakluk kepada nisbah keperluan keluasan tempat perkuburan negeri/PBT.

ii. Sistem Sirkulasi

- Jalan Perkhidmatan 50' (15.2m)
- Lebar Jalan Keluar Masuk 40' (12.1m)
- Sirkulasi dalaman yang mengelilingi setiap modul. 6.5' (2.0m)
- Sikurlasi dalaman meliputi:
 - a. Jalan masuk ke setiap lot kubur;
 - b. Laluan untuk membawa keranda;
 - c. Laluan untuk penggali; dan
 - d. Pelawat.

Jarak minimum sikurlasi dalaman kubur.

iii. Tempat Letak Kenderaan

Tempat Letak Kereta (TLK)

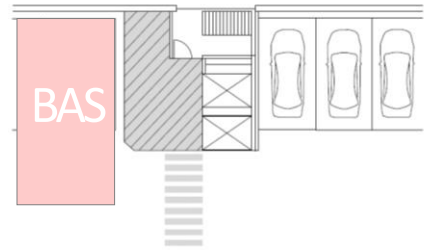
- Minimum 8 - 10 petak

Tempat Letak Kereta OKU

- 2% daripada jumlah TLK (lokasi berhampiran pintu masuk utama dengan kemudahan ramp dan railing)

Tempat Letak Bas

- Minimum 2 petak

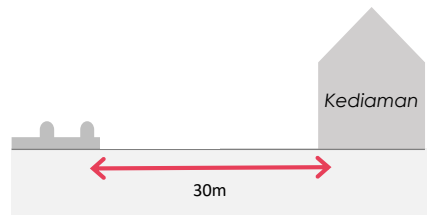

Menyediakan tempat letak bas di lokasi yang strategik.

iv. Zon Pemisah

Penyediaan zon pemisah minimum 100' (30m) jika bersempadan dengan kawasan pembangunan.

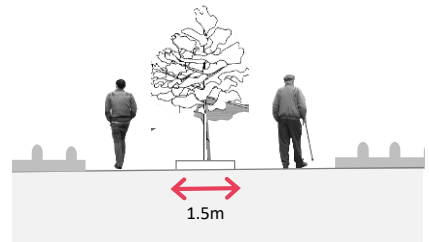
Nota: Zon pemisah boleh meliputi kawasan hijau/ lapang, infrastruktur dan utiliti.

Jarak zon pemisah perlu diambil kira dalam perancangan tapak kubur.

v. Rizab Landskap

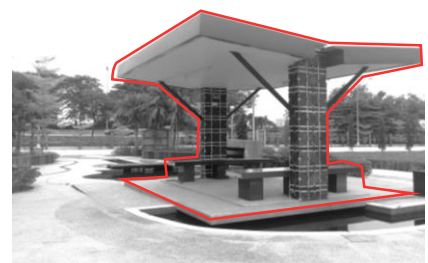
Satu rizab landskap selebar 1.5 meter (5 kaki) yang berfungsi sebagai pendinding perlu disediakan di sepanjang laluan pejalan kaki.

Penyediaan kawasan landskap akan mengindahkan kawasan perkuburan.

vi. Komponen Kemudahan

- Pejabat pentadbiran;
- Gazebo / pondok rehat / tempat berkumpul;
- Surau;
- Tandas;
- Petunjuk arah kiblat;
(diletakkan di atas tempat perkuburan bagi memudahkan urusan penggalian kubur)
- Papan tanda nama tapak perkuburan

Contoh pondok rehat.

vii. Kemudahan Orang Kurang Upaya (OKU)

- Menyediakan kemudahan untuk Golongan Kurang Upaya dengan mematuhi Garis Panduan Perancangan Reka bentuk Sejagat (*Universal Design*) 2011, (GP015-A);
- Rujuk Garis Panduan Umum (GPU 3.1) Keperluan *Universal Design* (m/s12)

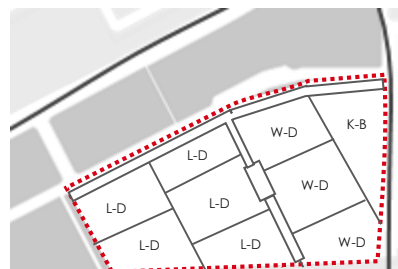
viii. Pelaksanaan Elemen Hijau

- Rujuk Garis Panduan Umum (GPU 3.1) Pelaksanaan Elemen Hijau (m/s13)

ix. Susunatur Tanah Perkuburan

Sistem Modul Perkuburan Biasa

- Mengandungi dua (2) barisan kubur. Satu baris mempunyai 20 lot kubur;
- Setiap tanah perkuburan hendaklah mengandungi sekurang-kurangnya 25 modul yang boleh memuatkan sebanyak 1,000 lot kubur.

Contoh susunatur tempat perkuburan.
LD - Lelaki Dewasa
WD - Wanita Dewasa
KB - Kanak-Kanak dan Bayi

Sistem Modul Perkuburan Bertingkat

- Mengandungi dua (2) barisan kubur. Satu baris mempunyai 20 lot kubur;
- Setiap tempat perkuburan hendaklah mengandungi sekurang-kurangnya 25 modul yang boleh memuatkan sebanyak 2,000 lot hingga 3,000 lot kubur

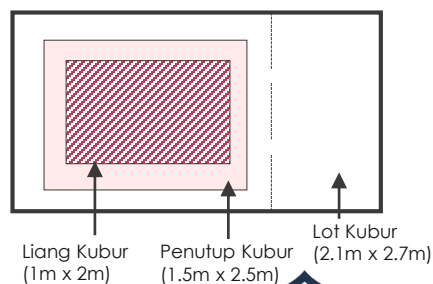
Susunan Lot

Susunan lot adalah berdasarkan kepada pengasingan plot perkuburan mengikut jantina iaitu:

- Plot perkuburan lelaki dewasa;
- Plot perkuburan wanita dewasa;
- Plot perkuburan kanak-kanak dan bayi

x. Piawaian Saiz Lot Kubur

- Lot kubur : 2.1m x 2.7m (7 kaki x 9 kaki)
- Liang kubur : 1.0m x 2.0m (3 kaki x 7 kaki)
- Penutup kubur : 1.5m x 2.5m (5 kaki x 8 kaki)

xi. Ilustrasi

Contoh Susunatur Tempat Perkuburan Islam

Sumber: *Garis Panduan Perancangan Tempat Perkuburan Islam*

MEKANISMA PERANCANGAN

- 5.1 Agensi Bertanggungjawab**
- 5.2 Keperluan Mewujudkan 'Tabung Amanah Perkuburan'**

5.0 MEKANISMA PERANCANGAN

5.1 Agensi Bertanggungjawab

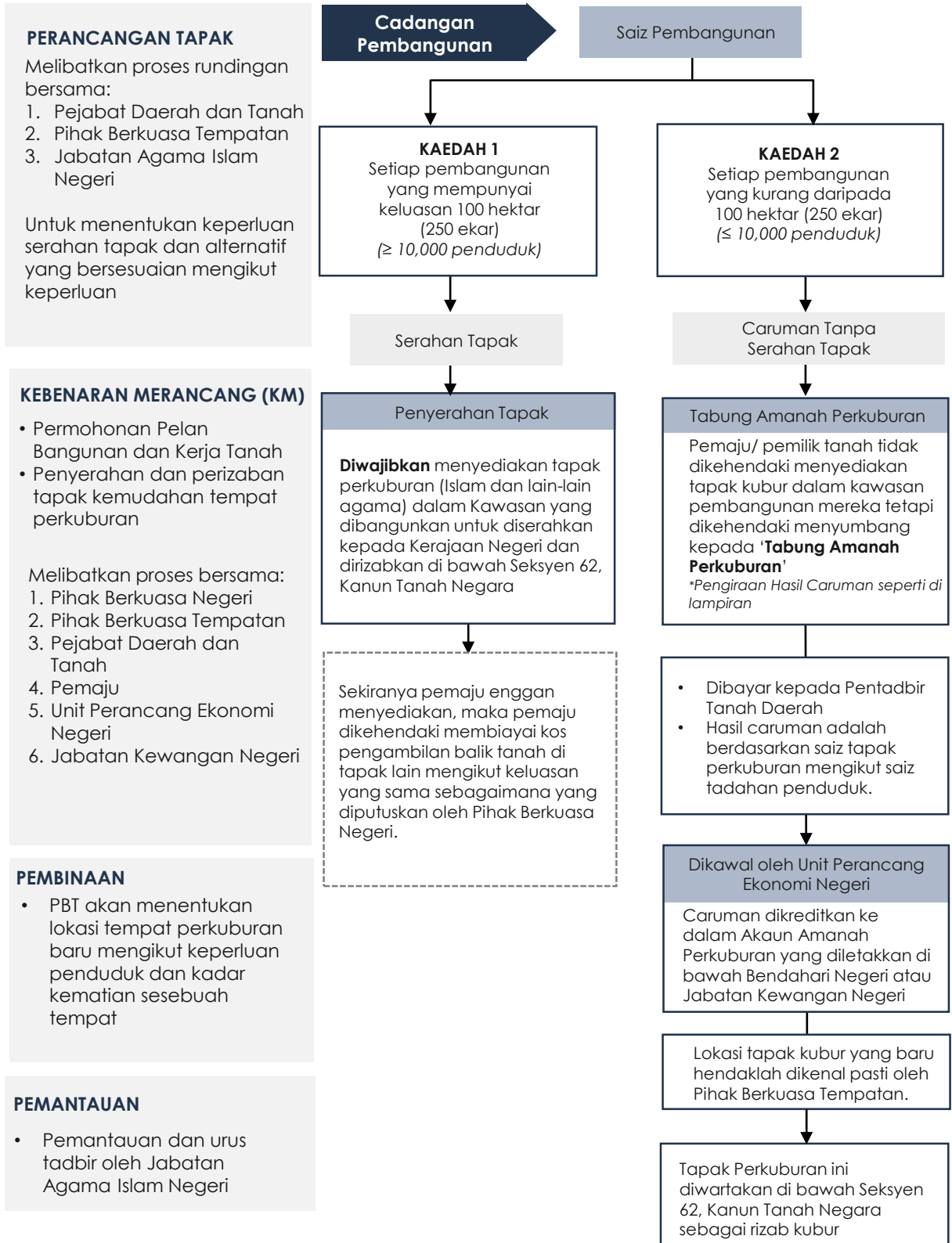
- Penyediaan tempat perkuburan Islam melibatkan Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dan Jabatan Agama Islam Negeri/ Wilayah Persekutuan (JAIN);
- MAIN bertanggungjawab terhadap hal ehwal agama Islam dan pelaburan bagi sesuatu pembangunan di sesebuah negeri. Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN) menerusi MAIN bertanggungjawab bagi badan pengurusan;
- Agensi bertanggungjawab untuk penyediaan tempat perkuburan Islam seperti berikut:

PERANAN	AGENSI BERTANGGUNGJAWAB
Perancangan	• Pihak Berkuasa Tempatan (PBT)
Pembangunan	• Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) • Jabatan Agama Islam Negeri/ Wilayah Persekutuan (JAIN) • Pemaju / pemberi wakaf
Pengurusan / Pemantauan	• Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN)

5.2 Keperluan Mewujudkan 'Tabung Amanah Perkuburan'

- Penubuhan Tabung Amanah Perkuburan adalah sebagai suatu alternatif kepada pembangunan baru yang mempunyai isu penawaran tanah dalam memenuhi tempat perkuburan. Walau bagaimanapun, ia perlu dirujuk dan perlu diperhalusi oleh Pihak Berkuasa Tempatan bersama agensi teknikal berkaitan mengikut kes-kes tertentu. Maka, pemaju dan pihak bertanggungjawab hendaklah menyediakan tempat perkuburan berdasarkan kepada saiz tadahan penduduk semasa dan akan datang;
- Selain itu, melalui tabung ini dapat mengatasi isu kekangan peruntukan kewangan untuk pembangunan tempat perkuburan. Tabung amanah perkuburan di setiap PBT sebagai sumber kewangan alternatif. PBT memainkan peranan sebagai pemegang amanah dalam pengurusan tabung ini;
- Duit hasil caruman di dalam Tabung Amanah Perkuburan perlu digunakan untuk tempat perkuburan baharu dan tidak digalakkan untuk penyelenggaraan tanah kubur sedia ada.

Ringkasan Mekanisme Penyediaan Tempat Perkuburan Islam

6

PENUTUP

6.0 PENUTUP

Garis panduan ini telah menggariskan perkara-perkara asas berhubung dengan definisi, prinsip perancangan serta garis panduan dan piawaian perancangan yang perlu dipatuhi bagi penyediaan tempat perkuburan Islam.

Semua aspek ini diambil kira bagi memenuhi keperluan semasa dan akan datang masyarakat bagi penyediaan tempat perkuburan. Diharapkan garis panduan ini dapat dipatuhi dan memandu Pihak Berkuasa Negeri, Pihak Berkuasa Tempatan, agensi-agensi berkaitan dan pemaju dalam merancang dan membangunkan tempat perkuburan yang komprehensif dan berkualiti bagi menjamin dan menyokong pembangunan kehidupan yang seimbang dan sejahtera.

LAMPIRAN

7.0

LAMPIRAN

i) Pengiraan Hasil Caruman 'Tabung Amanah Perkuburan'

Jadual 3: Jadual hasil caruman mengikut jumlah penduduk

Penduduk	Keluasan yang perlu disediakan	Nilai Caruman
100,000 orang	3.0 ekar	Mengikut nilai caruman semasa yang ditetapkan oleh Pentadbir Tanah Daerah / Kerajaan Negeri
5,000 orang	1.5 ekar	
2,500 orang	0.75 ekar	
1,000 orang	0.3 ekar	
500 orang	0.15 ekar	
250 orang	0.075 ekar	

Contoh pengiraan:

$$\text{Nilai Caruman} = \left(\frac{\text{Unjuran Penduduk}}{\text{Penduduk Asal (10,000)}} \times 3.0 \text{ ekar} \right) \times \text{Nilai Tanah Semasa}$$

ii) Penggunaan Semula Tempat Perkuburan

Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Kali ke-61 yang bersidang pada 27 Januari 2004 telah membincangkan isu penggunaan semula tempat perkuburan dan memutuskan bahawa:

- i. Harus menggali semula tanah perkuburan sekiranya terdapat keperluan yang mendesak atau darurat dengan sebab-sebab tertentu yang diharuskan oleh syarak;
- ii. Harus menggali semula tanah perkuburan untuk digunakan bagi mengebumikan mayat yang baru setelah dikenal pasti oleh pihak berkuasa bahawa mayat tersebut telah pun reput.

iii) Perkuburan Bertingkat

Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan bagi Hal Ehwal Agama Islam Malaysia kali ke-92 pada 16 Disember 2010 telah memutuskan bahawa berdasarkan prinsip hukum Islam, pembinaan kubur secara bertingkat harus dilaksanakan sekiranya keperluan amat mendesak bagi mengatasi kekurangan tempat perkuburan islam pada hari ini namun dengan syarat berada dalam keadaan darurat seperti:

- i. Kepadatan penduduk; dan
- ii. Lokasi tempat perkuburan yang terhad.

KEMENTERIAN PEMBANGUNAN
KERAJAAN TEMPATAN

PLANMalaysia

Perancangan Melangkaui Kelaziman
Planning · Beyond Conventional

Jabatan Perancangan Bandar dan Desa (PLANMalaysia)
Kementerian Pembangunan Kerajaan Tempatan

myTOWNnet
MALAYSIAN TOWN PLANNING RESEARCH NETWORK

Diterbitkan oleh:

Jabatan Perancangan Bandar dan Desa (PLANMalaysia)
Kementerian Pembangunan Kerajaan Tempatan,
Blok F5, Kompleks F, Presint 1,
Pusat Pentadbiran Kerajaan Persekutuan,
62675 **PUTRAJAYA, MALAYSIA**

 03-8091 0000

 www.planmalaysia.gov.my